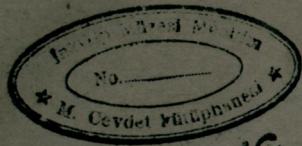

۲۶ تشرین اول ۱۹۱۸

صافی : ۶۶

اوجچی جلد

تذکره مخبر

هلال و قارتال

سنة لردن بری عصرک ترقیاته بر درلو او یاماق ..
بزه لازم اولان شیرلی سنجوب قبول ایدرک
آغسه به ممک .. دائما ترقی احتیاجی اچنده بوجاماق مدیتیز
اوززنده فنا بر تأثیر بر افشدر .

بر طرفن آلمه قی بر چوئی یکی شیرزه محتاج
اولدیغیزی حس ایدرکن دیگر جهندن نهیز وار
ویوقسه ظن ایدرکه هپ باشقه لردن آلمق . ظن
ایدرکه بزه عالم ، روجزدن دوشمه بر شی یوقدر .
بعضا بو حال معلوماغزه بیه تأثیر ایدرک کندیه ری

بر درلو او روسی جیبایدن منع ایدمه یز .
ایتنه بختزه موشوموع اولان (هلال) ده بزم
فکرشه بوله بر یا ککش تلایه اوغراور .

سنجاغیزی سوله سن کول (هلال) یزاسیلردن
آلدیمزه داتر اولدیه کوشکشن بر فکر واردر ؛
حتی یومی غنله لردن برنده یوندن دوت بش سنه
اول جریان ایدن بختلر ، مقاله لوده بو نتیجه ی
چیقادیوردی .

وقته رومفا قادیلری قاجاری آواسته آلتون
وگوش هلاللر قوبوق جتالاری تریق ایش
اوله ییلرلر . آتله لیر کیمکاری نعلین باغله ریه هلال
شکنده قیل دیشی ویا کوموش بر قواطه کچیره ک
اصالت اعلاند یولتشن اوللری پک کمنکدر . اوت ،
شرقی روما ایمپراطورنی هلال خاندانک رسری

اولدق قبول ایتکله برابر ایمپراطور اوکوست وسائر
شرفه هلالی مدالیله ریه غریب اولمشدر ؛ لکن
بونلرک هیچ بریتی (هلال) شریک بونلردن آتش
اولدینه بجه قطی بر دلیل اولماز . بیه هرکس
ایستدیک کی قبوله ایته حررد .

مادامک هلاک یزاسیلرله کورولوب بکله لیرک
بر هیئت ویا یادشامز طرفندن آتش اولدینه داتر
تاریخی ، صحیح ، غرضدن سالم بر روایت وویقه
آله یوقدر ؛ البته دیگر صورتده مطالعه بیاند
سریست . اگر تاریخ یزیده - منبی بزه عالم - بر
ویقه وارسه تاریخ مختصی ومنتبلیری بیلدیرلر ،
هرکسه برابر بزه استفاد ایش اولورم .

۱۹۱۲ سنه سنده واشینگتوده انعقاد ایدن
قوتورده تورکیه ک هلال احری مناقشه اولندی
وعلمتده ایکلک اوله نی سرد ایدلرکی زمان یونان
صلیب احر مرخصنک « هلال یزاسیلر ایمپراطورنی
خرستیان ایکن یزاسیلر بر علامت ایدی . هلال
مسلمان بر علامت دکادر . بناء علیه هیمزک قبول
ایده یلکچز بر علامتدر . دوش اولدنی روایت
ایداوردی .

بو اعدارده حیرت ایدیه ک بر شی کوردم .
ایته هرکس کندی دوشونور . بزه تاریخه ک
اولدیه ک

فواد باشا بو مطالعه اوزرینه کولش :
— عارف افندی ده بویوک ایلی ایدی .
دیش . اوزمان کندینه شو جواب ویرلش ؛
— اوت . او دخی اگرچه بویوک ایلی ایدی .
انتق اهل اسلامدن اولوب اروپا اصولنه تمایله
واقف اولدیندن و بزمه کمالا آمیزش ایتدیکدن
انک ضرری اولیوب اما قایما کی تمایله بزم اولورده
اولدیندن انک رتبه سی ملوقونور .

حال بوکه اصلاحات فرماتی تشویق ، اسلامله
خرستیانلرک عین حقله مالک اولارنی ترغیب ایدن
دولتزدن بری ده آوستریا دولتیله . اصلاحات فرماتی
اعلان ایدن عثمانیه قارشی بوله بر تکلیف درمیانی
غریب کورونه جکدی . بونک ایچون لافدریک شکی
دیکشدرلش ، نهایت مسئله شو صورتله تأویل
ایدلش :

— شمدی اوستریا لولک هر طرفده اورت
ایلیسی اولوب ویا نه ده بولان الجیرل دخی اورت
ایلیکدن یوقاری اولدقاری جهتلو ویا نه کوندرله ک
الجیک دخی بویوک ایلی اوامسی مناسب اولور .
مع مایه یومستله به اعتراض ایدن یا لکر آوستریا دکدی ؛

فرانسه خارجیه ناظری ده اعتراض ایش ، یارس
ایلیسی محمد حیل یک طرفندن مسئله رسا فواد
پاشایه یازیلشدی . فواد باشا ، اصلاحات فرمانه
طرفدار اولدنی ایچون ، بومعالمی کندی مطالعه سنه
اساس اتخاذ ایش :

— دول اوروپا ولت علیه طرفندن خرستیان
تبعه سنه بعض معاملات قطعه اجرا اولتشی ایتیلر
ایسده اوله وکلانه ووزراعه چیقمرلی بر یوقنده
ایستیه جکتری یوماده ایله ده ثابت اولور .

دشدر . اصلاحات فرمانک علیه ده بولونالیر
ایسه ، بونی مثال کوسترزه ک فرمانک تنظیمنده
وکلانک حدندن فضله ایلری کیتش اولدقاری
سویلورلردی . واقعا فواد پاشاده معارضله م
فکریدی ؛ فقط اونلرک مطالعه لرنی اسلا وارد
کورمیوردی . حتی فرمان حقده جریان ایدن
بر مداکره ائاستنده پاشا ، قایمه عینا شو سوزلری
سویله مشدر :

— دولت علیه دوت اساس اوزره مؤسس
اولوب بونلر ایله هر فصل ایستیلور ایسه ادارمی
وایلرولسی قابل اولور . بونلردن هر قیغی ناقص
اولورایسه اداره قابل اولاز . دوت اساس بودر ؛

ملت اسلامیه ، دولت تورکیه ، ملولین عثمانیه ،
یاجنت استانبول .

بویوک آله ، ۱۸ قسرن اول ۱۹۱۸

محمد رفیق

آچق ، عثمانیلری ضعیف دوشوره ک پارچالامق ،
وهر پارچالاشده کندیلرینه اقتصادی ، تجاری ،
جغرافی ، سیاسی حصول تأمین ایلکدی . یوقسه
خرستیان تنصیرلک عثمانی وطنده ایلرله ملری ،
مسلمانلرک عین حقوقه مالک اولاراق عثمانی وطنی
حقق بر وطنداش ، ناموسکلر بر شهریه سیفته
اداره ایتیلری ، عثمانی ملکده اجنی مداخله سی
توله ایتیه ک وجهه عثمانی وطنک بوسکده سنه
چالیشلری اوروپا سیاستک عایه سنه و منفعتده
مضردی . اوزمان ، دولتلرک شرق بولقیه سنده
مهم بر تبدل حاصل اولاجدی ؛ شرقه ذکی ،
فقال ، عادل ، قانون پر دوت بولوناسی ، اوروپا ک
شرق تجارتی ، شرقه چوریکاری اترقیه ری
زیروزر ایدیه کدی . نتکیم بو حقیقت ، اصلاحات
فرماندن سورک ، اوفاق بر حادته یله عاملا کلاشیلدی ؛
قایما کی بکک تعلقن اراده سنه اقتضاستندی .

کندینه ویا نه سفارت سیمه سی مناسب کورولدی .
اوله یارس ایلککده بولوندی ؛ ایچون عهده سنه
بویوک ایلیکک ویریلک جکدی . فقط اوزمان اولورده
سفیری موسوروس بکده بویوک ایلیکک ویرک
لازمدی . بو سیدن فواد باشا ، قایما کی بکک
اورت ایلیکک ویا نه غارتنه تعینتی مناسب کورودی ،
اوو صورتله اراده سنه سی استیصال ایدنی . قایما کی
یکی باب عالی یانغیری ، کامل بکک اوله سنده
کندینه اورت ایلیکک تعین ایدلرکی سولندی ، قایما کی
یک قبول اغدی ، پاسا پورنی ایستندی ، فواد
پاشانک بوکنا فنا حالده جانی سیفیدی ، آرقالیدی :

— وادسون کیتون ؛
دیه جکدی . فقط صافی عارف افندی بویوک
ایلی ایدی . بناء علیه قایما کی بکدن بویوک ایلیکک
دویغ اولوناسی « خرستیان اولندن ناشیدر » دیه
دیدی قودی به سبب اولاجنی دوشوندی ، قایما کیتک
بو دوتش حرکتی هضم ایدی . جان عرض ایدی .
قایما کی بک بویوک ایلی تعین ایدلری موسوروس
بکده بویوک ایلیکک ایله رتبه اولی صنف اولی
رتبه سی ویرلیدی ، مسئله ویا نه یازلیدی . فقط آوستریا
دولتی قایما کی بکک اورت ایلیکک قبول اولونا .

بیلیرسده بویوک ایلیکک قبول اولونامیه جنی بیان
ایندی . سیدی ، فرانسه ک ویا نه ده مقیم ایلیجی
اورت ایلی ایش . باطبع دوات علیه ایلیجینک
کندینه تقدیمی جکه مشدر . اگر اوکاده فرانسه
دولتی بویوک ایلیکک ویردیه ک اولسه ، باقایله
آوستریا کده فرانسه کی ایلیجیه بویوک ایلیکک
ویرلک لازم کلاچکنت . حال بوکه فرانسه ده کی
اوستریا ایلیجی کجمنش ، کندینه بویوک ایلیکک
ویرلسی سنه نظرا آوستریا اصولنه مخالفمش .

ایلیجیک یارسده بویوک برفوقدی وارمش ، ایمپراطور
کندی سوکده سوچورمش . غزلیله برنه باشه
برنکده ده اوفاق اولایه حقیقش . بناء علیه قایما کی
بکک بویوک ایلیکک قبول ممکن دکش .

بولنشی لازم کایر دیش ایدک . مشهور شاعرانه
روایستی بوراده ذکر فاشده اوله بیدر .

« عثمان غازی (ادهالی) نك مؤنده اعش .
(آي) كوزايله كوريله بيله جك برهاله ايكن سرعته
بيودنجه بيوبهرك شيك فوجاچندن چيقوب بر پدر
حائي آبيور . صوركه عثمان غازيك فوجاچنه اينور .
عثمان غازيك كوبه كيدن اولو بر آچاچ چيقاق
برزي ، ده كيزي قابايلاور . (ففاس ، طوروس ،
اطلس) طاسغاري اونك كولكسسته قالدني كي
(دجله ، فرات ، نيل ، طونه) نهري ده او آغاچك
عنتم سايه سي آلتنده آقيور . يشيل صحرال ،
تارلالر ، سروكل اورمانلري آرمسته آقان چايلاور .
اوزاقدن اوزاغه شهرلر ، قصه لر ، پارلاق قهبلر ،
قلمه لر ، ديكيلي طاشلر وسائره اوزونده هب (هلال)
پارلاق كوريلور ... دائما هلال ، هلال ..

استانبولك قنچندن ، حتى عثمانيلقدن اول
(هلال) توركلرده واردر . ذاتاً پسرنيك املك
دورلندن برو اسانلارك روحنده آي مهم بر تأثير
ياشدر . هر كك تپه سنده آتون جهده سي دائما
كوسترن بو قديم آشنائي ملنلك برزمن آلمسته
نهن احتياج اولسون .! روماليلري ، بيزانسليري
بيلميان آدملر بولنه بيلير ، فقط (آي) ي طاميان
بر فرد بو قدر . مختلف ملنلك خوشلانمق هلال
سنياق كوبا آرمه لرده قوللانه بيلمسي البته ممكندر .
آله وشيقه اولمايجه بوله ديك البته دهامنتقيدر .
شو حالده ، هلال بزه غريبن ، بيزاسدن
دكل ، شرقدن كنديزدن دوغمشدر .. باشقه لرني
تقليد صورتيله دكل ، ذوقزه اويونون وسنجاغزه
كوكردن ايشدر . بن بوكا ايتايورم .

فزل ابرفله فزات وازميرده قره بل آره سنده
ميلاددن (۲۰۰۰) سنه اول حكومت قوران وعرقره
منسوبتري بعض طالعو طرفندن بيله بريلان (هيت) لره
عائده زحيريده شيرينده خفريايده بر چوق هيكلار
مياننده برده (چفته قارتال) رسمي بولنشدركه بوني
سلجوقيلر ميلادك (۱۲۶۷) سنه سنده و آلمانلر
ميلادك (۱۳۴۵) سنه سنده قوللانمشدر .

برده لك اسكي دورلرده هر (بوي) ك يني
قبيله لك (اونفون) دينلان مباركلديكي بر حيواني
وارمش :

(بوي)	(اونفون)
كون خان بويلري	شاهين
آي خان	قارتال
بيله بيز خان	طاوشايل
كوك خان	سونفور
دگر خان	چاقير
طاع خان	اوج قوش

بو صورتله آي خان بويلريك (اونفون) ي
اولمق قارتاله تصادف ايتديكي كي آتاولو بولمليده
(نيكده) ده طاش اوزونده قبارعه قارتاللر كوردم .
ايمده بايناك ...

اولارق قبارعه برهلال ، ديكرنده كولش واردي .
نه قدر يازي كه فطوغايرلري آلاميرق يالكلر
شكللري خاطر دفتريه چيزم . [۱]

عثماني تاريخلريك روايته كوره ايسه سلجوق
سنيقايريك صيرقري اوجنده (هلال) شكلنده بر
فلسكه بولنيوردي . حتى سلطان علاء الدين طرفدن
كوندريلن بياض سنيجاك صيريني اوزونده ده (هلال)
وارمش . عثمان غازی هلال اولاكندني اوتانك
اوستنه قوبدير مشدر . ايلك صهرلده ، آق سنيقاي ،
صوركه يشيل ، بر زمين اوزرسته بياض قلابدان ايله
ايشلنمش اوج آي ، ده صوركه قمرني برزمن

اورته سنده ويشيل بر شكل بيغي ايچنده صاري
صيرمه ايله برينيك كيروسته اوج آي استعمال
اولنمشدر . بوكله برابر عثمان غازيك اشيا سي مياننده
قمرني سنيقايلر ظهور ايتديكي ده صيرودر .

بعض شخص اسمرلي ده (هلال) و بريلن
اهميتي كويتر : (آي دمريك) ، (آي طوغدي) ..
بوقايده عثمان غازيك (هلال) ه قارشى برحسي

[۱] بوخته خانه لك ايچنده سلجوق سلطانلرندن
عزالدين چلبيك پاك نفيس تربسي واردر . طيش
قبوده شو عباره اوفونيور : « امر بعمارة هذا
الدار الصلحة السلطان رضاه الله الغالب بامر الله عزالدنيا
ولدين ركن الاسلام والسلمين البر والبحر تاج آل
سلجوق ابوالفتح كيكلوس بن كيكشرو برهان امير
المؤمنين تاج غنمه داره عيسى بن قاسم »

اسكي ويكي سهرلرني كوزدن كچيره رك بوخصو صوده كي
فكر بزي سويليم :

مجرندن اوج بيك درتيز سنه اول ياشاديني
روايت اولنان اوغوز خاكك آني اوغلونك اسمرلييك
(كون خان ، آي خان ، بيله برخان ، كوك خان ،
طاع خان ، ده كز خان) اولدني اسكي تاريخه ري
اوقويانلرك معلومدر . بو وجودلر ايستر حقني ،
ايستر افسانوي اولسون ، (آي) ايله (بيله) ه لك
اسكي ويجهول عصرلرده طرفندن ورتلش اولان
اهميتي آكلانير .

عثماني حكومتي قوران عثمان غازی كيملرك
اولادي اولدني بيليوردي . اسندن ، نسلندن
غافل دكلدي .

عثمان ! از طغرل اوغلو رسك

اوغوز ، قره خان نسلبك .

حقك بر كتر قوليسك

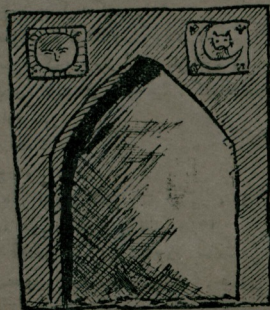
استانبول آچ كلزار ياپ .

ديوردي كه (آي خان) كده كندجه مجهول
اولماسي و (هلال) ه قارشى بر حس بولونسي لازم
كچير .

برده وقيله كونشله آي مقدس طانييوردي .
كوش قادن وآي ار كك قبول ايديله رك كوشك
يذنجي قات كوكده وآيك درنجي قائده اولطورديغه
يئانييلر ايدى . بوكون بيله چوجقار (آي دده) يه
بووك عيت كوسترلر .

اسلاميك هلالده حصوله كتيرديكي قدسيته نظر
دفته آلي بر . اسلاملك تا ايلك عصرندن بر يك
قوي ايعاني مسلمان اولان برز آيه قدسي برماهيت
ويرز . بونكه اوزريزه تأثيري اولدني شهبه سزدر .
ديانك هر كوشه سنده كي جامع و مناره لر اوزونده
عصرلردن بري (هلال) واردر .

سلجوقيلرده (هلال) قوللانلردر . سيواسده
ساجوقيلرك نفيس اثرلرني زيارت ايدر كن ابوالفتح
ككلوس بن كيكشروك ياپدريش اولدني (دارالصحة) .
لك امچور سنده بووك برركك ايكن طرفنده بر آرشون
قدر اوزونلنده ايكن صراحوحه دفتي جلب ايتيدي .
بوزلردن برينك اوزونده اورته سنده آرسلان باشي

(۱) سيواسده (دارالصحة) ده هلال

قبوسنك اوزرنده يكرمي بش اوتوز سالتيم قدر
پوپوكلكنده بر چغت قارتال ايله قلمدهكي برك
بدندهده نك قارتال وادي .

(۴) نيكدهده سونغوز بك جامعك قابوسنده

(۵) نيكدهده قلمك برچنده

بونلردن باشقه اهاليك (خونداخون) ديدكلري
نفيس وانساني متحير ايدهجك قدر صنعتي اولان
تره نك بخره نري و كرك اوستنده چغه قارتال وانسان
باشل قارتالار [*] و كرك كنارلنده اوفق آرسلان
رسملري وانسان باشلري كورولشدر . تره نك ساجوق
طرزنده كي سوري و صاغلام قه سنك اوستنده ده مېردن
(آي بيلدز) اولديني ده ذكر ايدلم .

(۶) نيكدهده (خوند خاون) تره بنده
بونلردن باشقه آرزومنده ساجوق طرزنده
بايله نري بوكرنه قدر قاش برناره اوزرنده بونان
[*] بك اسكي زمانلرده كي (طوغول) ديلين
انسان باشل اساطيري قارتالار اوله جق .. تره نك
قبوس اوزرنده كي كناهدهده شوكله اوقونه بيلدشدر :
« بنت اسطان شپيده ركك الدنيا والدين كيغسرو
سنه اتي عشر وسبعه مائه »

(۷) ارضومنده ساجوق مارزنده كي بر منارهده

برو آرمه اوله رق قارتالده قولانوز .
انصافي دورانه رق آوروپالريك چغه قارتالي بزمن
آلدقزني ادعا قيه حك . چونكه آلهه و شيفه بو قدر ؛
فقط هلاكي اوله ني كي - بغه قارتالي بزم باشقه ملرندن
آلهه يمز ده فكر مېدن اصلا كيچيمه جكم .

عزت علوي

قوحامان بر ميخانه بدي . بازار كونلري نك باشنه
يدي اوقا شراب ايجيه بيلن باباج سرخوشلر بوراسي
دولورويور ، كيجه ياري لرينه ، سباحلره قادار غايدا
سباريله ، خورا كورونولريله بزي اويوتورلردى .
بر بازار آقشاي يگدن سوكره ، قوشطانوفه ؛
بزي بو كيجه پنه اويوتايخقر ، بارى
بر بره كيشه نك ...

ديدم .

ترهيه ؟

مثلا دوقونرك اويته ! ذاتا بزي چاغبروب
دورويور .

باشقه كيجه كيدهوز .

نچون بو كيجه كينيورز ؟

ديه صوردم . قوشطانوف كولدى .

سنى بو كيجه بزم برم اسكي ديولوما نره تقدم
ايده جكم ، بديدي ، غايت آني نوركيه بيلير . كنجلكنده
استانبلوه اوقومش .

ترهده ؟

بورده ! مسافر ...

اوده بائيو ايجون گلش . اما بر كور ، باق .
تهيب ، تهيب ! تام « باي غايو » [*]

آقام يگندن سوكر ا قوشطانوف ميخانه ميدين
كانده فلم ايستى . بر مكسوب يازدى . « بوني
غوسبودن كيازهف كوئور ! » ديه آله و بردي .

[*] رومانعي قوستاطنين آله فولك ، مشهور قهرمانى

خكاشنه

توحاف بر ظلم

ييلم اسكي بر دره بكنك طورون اولديم
ايجوني ، بولغا رستانده كره ركن هب كندمي ئوز
بابامك چغلكسكنده صانيم . ييشل سارلي آقرق ،
صيق كل بايغله رلى ، آلقاق تارلا چيتلر ، كيش
تراچلي عيوس اولر ، آريا آتارلرني آنديران
اسلوبسز كليسلر ، باشلري دوشوك ضعيف سمرلي
باركيولر ، متشكر آشكار ، سميز بيض قازلر ،
حتي چامورلو پيس دوموزلريله روجه آستاندر .
سويك باشندهد چاماشيرلرني دوكن قايين چيلاق
بالديرلي قادينلري ، آويتا اوكنده ازلي چورايي
ئورمن حدتلي فيزلري ، باطان كونش فونداقلى
نقعيه بوياركن بردن بره قارشيمه چيقاق « دوره
وهيجور ! » ديه بني سلاملايان كويلري مسانكه
ازدن طسانيم . بولغا رستانك آك سوديكم برى
لازئادر ! كين سنه بائيو بهانه سيله پنه اورادهدم .
آرقداشم قوشطانوف نامنده كي مشهور سوسايستيدى .
آقشاملري قصه نك طيشنه برابر كرمكه چيقور ،
قورت اووا داغلريك اوزرنده طونوشان بولوطلري
سيز ايدويوردق . كيجه لرئز ، چارني ميداننده
دقونك خاندنه بيرا ايجمكه ، اسفاميل اويتامقيله
كچيوردى . بو اسكي خالك آني اسكي طرزنده